

تربیت اخلاقی در نهج البلاغه بر مبنای خطبه همّام

علی آگاه^۱، سعید بهشتی^۲

^۱ فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

^۲ فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

چکیده

برای تبیین مفهوم تربیت اخلاقی در نهج البلاغه ابتدا باید مفاهیم اخلاقی که از ارکان تربیت اخلاقی هستند را بشناسیم و در همین راستا باید فضایل اخلاقی از جمله تقوا، زهد، صبر و ... را شناخت و سپس به شناخت رذایل اخلاقی از جمله دنیاپرستی، کبر، بخل و ... پرداخت و سپس به تعریف تربیت اخلاقی دست یافت که با توجه به مطالب ذکر شده در متن پژوهش و شناخت فضایل و رذایل اخلاقی به این نتیجه می‌رسیم که تربیت اخلاقی فرآیند زمینه‌سازی و به‌کارگیری شیوه‌هایی جهت شکوفاسازی، تقویت و ایجاد صفات، رفتارها و آداب اخلاقی و اصلاح و از بین بردن صفات، رفتارها و آداب ضد اخلاقی در خود یا دیگری است. در این پژوهش اخلاق و تربیت اخلاقی در خطبه همّام مورد بررسی قرار گرفت و برای رسیدن به منظور مورد نظر مفاهیم: تقوا، زهد، صبر، کبر، بخل، قناعت، آخرت‌گرایی، محاسبه نفس، تحمیل بر نفس، ریاضت نفس، مخالفت با خواسته‌های نفس، خواندن قرآن و تمسک جستن از آن، در خطبه همّام مورد کنکاش قرار گرفت؛ و حضرت علی (ع) بکار گرفتن این مفاهیم در تربیت اخلاقی و عمل به آن‌ها را ضروری دانسته‌اند.

واژه‌های کلیدی: تربیت، اخلاق، نهج البلاغه، خطبه همّام.

مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی

دوره ۴، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۷، صفحات ۲۱۲-۱۹۸